Enw'r Ymgeisydd	Rhif y Ganolfan	Rhif yr Ymgeisydd
		0

TGAU

4277/51

HANES (LLWYBR A/B)
UNED 1/UNED 2: Mudiadau'r Bobl yng Nghymru a Lloegr, 1815-1848

A.M. DYDD MAWRTH, 7 Mehefin 2011

1 awr

4277
510001

Cwestiynau wedi'u hateb	Swyddfa yn unig
Cw.1 (Gorfodol)	25
Cw.	25
CYFANSWM	50

CYFARWYDDIADAU I YMGEISWYR

Defnyddiwch inc neu feiro du.

Ysgrifennwch eich enw, rhif y ganolfan a'ch rhif ymgeisydd yn y blychau ar ben y dudalen hon.

Atebwch Gwestiwn 1 (Adran A) **a** *naill ai* Cwestiwn 2 *neu* Gwestiwn 3 (Adran B).

Ysgrifennwch eich atebion yn y lleoedd gwag priodol yn y llyfryn hwn. Defnyddiwch dudalennau ychwanegol os nad oes digon o le yn y llyfryn hwn. Ysgrifennwch eich enw ar bob tudalen ychwanegol a nodwch yn glir rif y cwestiwn rydych yn ei ateb. Rhowch eich tudalennau ychwanegol y tu mewn i'r llyfryn hwn.

GWYBODAETH I YMGEISWYR

Mae nifer y marciau wedi'i nodi mewn cromfachau ar ddiwedd pob cwestiwn neu ran o gwestiwn.

Cofiwch y bydd ansawdd y cyfathrebu ysgrifenedig yn cael ei asesu yn yr atebion sy'n cynnwys ysgrifennu estynedig, sef cwestiynau 1*(ch)* a 2*(ch)* neu 3*(ch)*.

Arholwr yn unig

Atebwch Gwestiwn 1 yn Adran A a **naill ai** *Cwestiwn 2* **neu** *Gwestiwn 3 yn Adran B.*

ADRAN A

(GORFODOL)

1. Mae'r cwestiwn hwn yn ymchwiliad i dwf Radicaliaeth, 1815-1822.

Astudiwch y ffynonellau isod ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn pob ffynhonnell. [25]

Ffynhonnell A

[Darlun yn dangos dienyddio cynllwynwyr Cato Street am frad yn 1820]

(a) Beth mae Ffynhonnell A yn ei ddangos i chi am y gosb a gafodd cynllwynwyr Cato Street yn 1820? [2]

....

....

....

....

....

....

Ffynhonnell B

> Dechreuodd helyntion pan gafodd y Ddeddf Ŷd ei chyflwyno yn 1815. Yn Llundain, roedd terfysgoedd wrth i'r ddeddf gael ei thrafod; yn Bridport, Dorset, ac yng Nghaernarfon yng Ngogledd Cymru, roedd terfysgoedd oherwydd pris uchel bara.

[Adroddiad a gafodd ei ysgrifennu yn 1844]

(b) Defnyddiwch y wybodaeth yn Ffynhonnell B, a'r hyn rydych chi'n ei wybod, i egluro pam roedd llawer o bobl yn anfodlon yn 1815. [4]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Arholwr yn unig

Ffynhonnell C

Ar 2 Rhagfyr 1816, daeth cyfarfod protest yn Spa Fields yn Llundain i ben, wrth i grŵp o tua 200 o ddynion wahanu oddi wrth y prif wrthdystiad *(demonstration)* a gorymdeithio i gyfeiriad Tŵr Llundain. Ar y ffordd yno, dyma nhw'n torri i mewn i rai siopau gynnau. Er hynny, cawsant eu gwasgaru gan filwyr a anfonodd y Llywodraeth. Yna gweithredodd y Llywodraeth yn gadarn ac atal y Ddeddf Habeas Corpus.

[Rhan o werslyfr hanes ar gyfer ysgolion, *Britain 1815-1851*, a gafodd ei ysgrifennu yn 2000]

(c) I ba raddau mae Ffynhonnell C yn cefnogi'r safbwynt bod y llywodraeth yn ystyried Terfysg Spa Fields 1816 yn fygythiad difrifol? [5]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Arholwr yn unig

Ffynhonnell CH

> "Ceisiais ddweud wrth y gorymdeithwyr na fyddai'r awdurdodau ym Manceinion yn caniatáu iddyn nhw adael y dref fel grŵp mawr, gyda blancedi a deisebau, fel roedden nhw'n bwriadu. Roedd llawer o'r gorymdeithwyr yn cario cotiau mawr, neu flancedi, wedi'u rholio a'u clymu ar eu cefnau. Roedd llawer ohonynt, serch hynny, â dim ond dillad carpiog amdanynt ac roeddynt yn dioddef yn y glaw."

[Rhan o hunangofiant Samuel Bamford, *Passages in the Life of a Radical*, a gafodd ei ysgrifennu yn 1844. Gwehydd *(weaver)* a Radical o Sir Gaerhirfryn *(Lancashire)* oedd Bamford, oedd yn anghytuno â Gorymdaith y Blancedwyr.]

(ch) Pa mor ddefnyddiol yw Ffynhonnell CH i hanesydd sy'n astudio Gorymdaith y Blancedwyr yn 1817?

[Defnyddiwch y ffynhonnell, a'r hyn rydych chi'n ei wybod, i ateb y cwestiwn hwn.] [6]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

4277
510005

Arholwr yn unig

Mae'r ddwy ffynhonnell hyn yn dweud pethau gwahanol am y digwyddiadau yn Peterloo ar 16 Awst 1819.

Ffynhonnell D	**Ffynhonnell DD**
Mae Hunt a'i gydgynllwynwyr *(associates)* yn y carchar. Mae eu baneri wedi'u meddiannu a'u dinistrio. Mae'r cwnstabliaid arbennig a'r milwyr i gyd wedi dangos amynedd mawr a disgyblaeth yn St Peter's Field. [Rhan o lythyr a ysgrifennodd yr Ysgrifennydd Cartref, yr Arglwydd Sidmouth, at ei wraig (18 Awst 1819)]	Cafodd un ar ddeg o bobl eu lladd a thua 400 eu hanafu'n ddifrifol gan y milwyr, yn cynnwys llawer o fenywod a phlant. Roedd protest enfawr ledled Prydain yn erbyn y llywodraeth, a chafodd y digwyddiad ei alw'n 'Frwydr Peterloo'. [C. McNab ac R. Mackenzie, haneswyr, yn ysgrifennu yn eu gwerslyfr ar gyfer ysgolion, *Britain 1815-1851* (1982)]

(d) Pam mae Ffynonellau D ac DD yn rhoi safbwyntiau gwahanol am y digwyddiadau yn Peterloo? [8]
[Yn eich ateb dylech gyfeirio at gynnwys y ffynonellau a'r awduron hefyd.]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Arholwr
yn unig

4277
510007

25

Trosodd.

Arholwr yn unig

ADRAN B

Atebwch **naill ai** *Cwestiwn 2* **neu** *Gwestiwn 3.*

2. Mae'r cwestiwn hwn yn sôn am y bygythiad oddi wrth brotestiadau diwydiannol.

Astudiwch y darlun isod ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn. [25]

[Plant yn gweithio dan ddaear yn 1842]

(a) Beth mae'r darlun hwn yn ei ddangos i chi am amodau gwaith ar ganol y bedwaredd ganrif ar bymtheg? [2]

....

....

....

....

....

....

Arholwr yn unig

(b) Disgrifiwch beth ddigwyddodd yng Ngwesty'r Westgate yn ystod Gwrthryfel Casnewydd yn 1839. [5]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

4277 510009

Arholwr yn unig

(c) (i) Eglurwch pam y dechreuodd Gwrthryfel Merthyr yn 1831. [4]

(ii) Eglurwch pam roedd Siarter y Bobl yn apelio at y gweithwyr. [4]

Arholwr yn unig

(ch) Oedd y protestiadau diwydiannol yng Nghymru a Lloegr yn y 1830au yn fethiant llwyr? [10]

Eglurwch eich ateb yn llawn.

Dylech roi ateb dwyochrog i'r cwestiwn hwn: *- trafodwch fethiannau'r protestiadau diwydiannol;* *- trafodwch lwyddiannau'r protestiadau diwydiannol;* *a rhowch eich barn wrth ateb y cwestiwn sydd wedi'i osod.*

Trosodd.

Arholwr yn unig

25

Arholwr yn unig

3. Mae'r cwestiwn hwn yn sôn am y pwysau ar fywyd gwledig yng Nghymru a Lloegr.

Astudiwch y darlun isod ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn. [25]

[Terfysgwyr Rebeca yn ymosod ar dollborth yn y 1840au]

(a) Beth mae'r darlun hwn yn ei ddangos i chi am weithgareddau terfysgwyr Rebeca? [2]

....

....

....

....

....

....

Arholwr yn unig

(b) Disgrifiwch weithgareddau terfysgwyr Swing. [5]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Arholwr yn unig

(c) (i) Eglurwch pam y gwnaeth y llywodraeth ymateb yn llym yn erbyn terfysgwyr Swing. [4]

(ii) Eglurwch pam y cafodd Comisiwn Ymchwilio i Derfysgoedd Rebeca ei sefydlu yn 1843. [4]

Trosodd.

Arholwr yn unig

(ch) A wnaeth protestwyr gwledig yng Nghymru a Lloegr yn y 1830au a'r 1840au sicrhau unrhyw lwyddiannau? [10]

Eglurwch eich ateb yn llawn.

Dylech roi ateb dwyochrog i'r cwestiwn hwn: *- trafodwch lwyddiannau'r protestwyr gwledig;* *- trafodwch fethiannau'r protestwyr gwledig;* *a rhowch eich barn wrth ateb y cwestiwn sydd wedi'i osod.*

Arholwr yn unig

25